

Minimální preventivní program Bolevecké základní školy Plzeň

náměstí Odboje 18

školní rok 2018/2019

Obsah

1.	Úvod	3
2.	Výchozí analýza	3
3.	Vymezení cílových skupin	4
4.	Vymezení rizikových forem chování (sociálně patologických jevů)	4
5.	Obecné cíle	4
6.	Konkrétní cíle a ukazatele úspěchu	5
6.1.1	Cíle prevence užívání návykových látek (tabáku, alkoholu, omamných a psychotropních látek)	5
6.1.2	Ukazatele úspěchu při prevenci užívání návykových látek (tabáku, alkoholu, omamných a psychotropních látek)	5
6.2.1	Cíle prevence šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu.	6
6.2.2	Ukazatele úspěchu při prevenci šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu	6
6.3.1	Cíle prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, sexuálního zneužívání a týrání.	6
6.3.2	Ukazatele úspěchu při prevenci rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, sexuálního zneužívání a týrání	7
6.4.1	Cíle prevence kriminality, delikvence a vandalismu	7
6.4.2	Ukazatele úspěchu při prevenci kriminality, delikvence a vandalismu	8
6.5.1	Cíle prevence záškoláctví	8
6.5.2	Ukazatele úspěchu při prevenci záškoláctví	8
6.6.1	Cíle při prevenci poruch příjmu potravy	8
6.6.2	Ukazatele úspěchu při prevenci poruch příjmu potravy	8
6.7.1	Cíle prevence virtuálních drog a patologického hráčství	8
6.7.2	Ukazatele úspěchu při prevenci virtuálních drog a patologického hráčství	9
7.	Způsob realizace	
7.1	Odpovědnost za plnění preventivních aktivit	9
7.2	Spolupráce s rodiči	9
7.3	Nabídka mimoškolních a volnočasových aktivit	9
7.4	Vzdělávání pedagogů	10
7.5	Začlenění prevence do vyučování	10
7.5.1	Prevence užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)	10
7.5.2	Prevence šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu.	11

7.5.3	Prevence rizikového sexuálního chování a závažná virová onemocnění, sexuální zneužívání a týrání	12
7.5.4	Prevence kriminality, delikvence a vandalismu	13
7.5.5	Prevence záškoláctví	14
7.5.6	Prevence poruch příjmu potravy	15
7.5.7	Prevence virtuálních drog a patologického hráčství	16
8.	Manuály řešení přestupků	16
9.	Zdroje a literatura	17
9.1	Literatura	17
9.2	Webové stránky	17
9.3	Filmy, dokumenty, rozhlasové a televizní pořady	18
9.4	Jiné zdroje	18
10.	Přílohy	18
10.1	Krizové plány.	20
10.2	Roční plán	37

1. Úvod

Současný životní styl většiny obyvatel naší společnosti spolu s postupnou globalizací celého světa přináší velmi mnoho pozitivního, ale bohužel i mnoho problémů. Mezi ty největší problémy můžeme řadit rizikové forem chování (sociálně patologické jevy). Sem patří drogová závislost, alkoholismus a kouření, šikanování a projevy xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, rizikové sexuální chování, sexuální zneužívání a týrání, vandalismus, kriminalita a delikvence, záškoláctví, nezdravý životní styl a poruchy příjmu potravy, virtuální drogy, patologické hráčství a závislosti na počítačových hrách

Právě děti navštěvující základní školu patří z důvodů menší psychické a fyzické vyzrálosti k nejohroženější skupině v naší společnosti.

Cílem minimálního preventivního programu je ve spolupráci s rodiči formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané problematice, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat sociální dovednosti.

Minimální preventivní program vychází z těchto materiálů :

- Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení (MŠMT 2001)
- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 –2012 (MŠMT 2009)
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení
- Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 10 194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví
- Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j.14 423/99-22 k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance
- Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 20 006/2007-51 k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

2. Výchozí analýza

Bolevecká základní škola Plzeň je školou sídlištní. Většina dětí docházející do ní bydlí relativně blízko. Menší část žáků dojíždí z jiných částí města, nebo z přilehlých obcí. Ve škole fungují sportovní třídy házené a volejbalu. Škola je téměř ze všech stran obklopena ulicemi, dvě z nich jsou značně frekventované.

Škola se skládá z několika budov. Nejstarší je původní budova staré bolevecké školy. Dále ji tvoří 5 modernějších pavilonů, tři budovy tělocvičen a relativně velký a

dobře vybavený sportovní areál. Díky těmto dispozicím je možné umístit 1. a 2. ročníky do samostatných pavilonů. Stejně tak jsou umístěny i 3. - 5. ročníky.

Mezi existující rizikové formy chování, o kterých víme, patří hlavně kouření a záškoláctví. V menší míře máme náznaky požívání alkoholických nápojů. Bohužel všechny tyto jevy jsou dost často přímo nebo nepřímo podporovány či tolerovány rodiči.

Dále se mezi žáky vyskytují jedinci, kteří kradou, lžou, mají snahu ovládat své okolí a to i za cenu fyzického či psychického šikanování jiných žáků. Ve školním roce 2013-2014 jsme zaznamenali a vyšetřili celkem 2 takové případy. Oba provinivší se žáci byli kázeňsky potrestáni sníženou známkou z chování. V minulých letech se objevila ve větší míře i kyberšikana, v poslední době žádné náznaky však nemáme.

Pro splnění našich společných cílů musí fungovat spolupráce mezi učiteli na škole, mezi učiteli a žáky, mezi žáky samotnými a mezi školou a rodiči. K tomu budou sloužit schůze a rady učitelů, třídní aktivity a konzultační hodiny, třídnické hodiny, školní parlament a schránka důvěry.

3. Vymezení cílových skupin

- všichni žáci – preventivní působení v rámci výchovně vzdělávacího programu školy
- problémoví žáci a kolektivy – speciálně zaměřené programy
- pedagogičtí pracovníci – vzdělávání, informace a aplikace vhodných metod
- rodiče – spolupráce při řešení problémů
- partneři – pedagogicko psychologická poradna, P-centrum, policie ČR

4. Vymezení rizikových forem chování (sociálně patologických jevů)

- Užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)
- Šikana a násilí, divácké násilí a projevy xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu
- Rizikového sexuálního chování a závažná virová onemocnění, sexuální zneužívání a týrání
- Kriminalita, delikvence a vandalismus
- Záškoláctví
- Poruchy příjmu potravy
- Virtuální drogy a patologické hráčství

5. Obecné cíle

- zajistit odborné a průběžné vzdělávání školního metodika prevence, výchovné poradkyně a ostatních pedagogických i nepedagogických pracovníků dle pokynů MŠMT
- vypracovat manuály a metodické postupy pro řešení krizových situací – (např. rozpoznání šikany, co dělat když u žáka byly nalezeny drogy, žák pod vlivem návykové látky, žák přistižen při prodeji drog, rodič vykazuje problém s drogami atd.)

- preventivně působit v co nejširší oblasti rizikových forem chování
- spolupracovat a zapojovat se do projektů – akcí realizovaných jinými odbornými subjekty
- pravidelně navštěvovat a vyhledávat tématická divadelní a filmová představení, přednášky a besedy s odborníky, nabízet četbu knih a časopisů s danou tematikou
- vytvořit a rozšiřovat nabídku mimoškolních volnočasových aktivit v návaznosti na programy a výuku školy – zajímat se o svět mladých lidí
- usilovat o dobré vztahy mezi rodinou a školou
- zajistit pravidelné schůzky s rodiči, kde budou dostatečně informováni a obeznámeni s riziky, jakým jsou jejich děti vystaveny a jak jim předcházet
- nabídnout rodičům možnost vzdělávání a didaktické materiály, poradenskou činnost, zapojovat rodiče do aktivit školy

6. Konkrétní cíle a ukazatele úspěchu

6.1.1 Cíle prevence užívání návykových látek (tabáku, alkoholu, omamných a psychotropních látek)

- předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku
- předcházet závislosti na návykových látkách a zdravotním problémům způsobených v důsledku konzumace drog
- oddálit první kontakt s návykovými látkami, snižovat poptávku po užívání návykových látek
- podporovat žáky v jejich nápadech, potřebách a tvořivosti
- aktivizovat žáky k pravidelným sportovním a zájmovým činnostem
- proškolit učitele pro případ potřeby 1.pomoci intoxikovanému žákovi

6.1.2 Ukazatele úspěchu při prevenci užívání návykových látek (tabáku, alkoholu, omamných a psychotropních látek)

- mezi žáky nekolují „zažité“ mýty o drogách
- žáci mají reálný obraz „světa drog“ – znají negativa i pozitiva
- počet experimentů s drogou je nižší oproti standardu – normálu
- ve škole je zdravé motivující prostředí, utvářené za pomoci žáků, vycházející z jejich nápadů a potřeb
- žáci vyhledávají pravidelné zájmy a činnosti mimo školu (kroužky, sport)
- škola za spoluúčasti žáků pořádá zábavné akce, výlety, exkurze, mimoškolní aktivity, sportovní akce
- žáci se aktivně zapojují do protidrogové prevence - např. Peer program

- žáci mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli, jsou dobře informováni a vědí na koho se v případě potíží obrátit

6.2.1 **Cíle prevence šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu**

- předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím a formám
- předcházet projevům xenofobie, rasismu a antisemitismu
- upevňovat obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života
- vyvracet předsudky a pěstovat úctu k životu (stáří x mládí...)
- posilovat a rozvíjet zdravé vrstevnické vztahy
- podporovat v žácích jejich přirozenou zvědavost a potřebu poznávat nové
- zajistit bezpečnost žáků o přestávkách a skrytých místech školy (např. dozorem)
- účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany v souladu s pokyny MŠMT
- zasvětit do problematiky šikany i nepedagogické pracovníky
- šířit objektivní, pravdivé informace o extremistických organizacích, nebezpečných ideologiích, sektách, náboženstvích...(fašismus, komunismus, náboženské války, terorismus atd.)

6.2.2 **Ukazatele úspěchu při prevenci šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu**

- mezi žáky nebudou šikana (další stadia)
- žáci mají zdravé sebevědomí a pozitivní přístup k okolí a ostatním
- žáci samostatně myslí a rozhodují se, otevřeně říkají svůj názor, jsou tolerantní
- žáci mají zájem a potřebu pospolitosti třídy (spol.akce, výlety atd..)
- na půdě školy panuje důvěrná a bezpečná atmosféra
- žáci se zajímají o multikulturní společnost a postoje (rasismus, xenofobie)
- žáci mají zájem o různá náboženství a kultury
- žáci mají dostatek informací a znají rizika extremistických organizací, ideologií nebo sekt
- žáci jsou ochotni řešit své konflikty a nedorozumění dohodou a pod pedagogickým vedením najít řešení, jeví zájem o návštěvy odborníků z jiných subjektů

6.3.1 **Cíle prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, sexuálního zneužívání a týrání**

- předcházet rizikovému sexuálnímu chování – promiskuitě, nebezpečím nechráněného styku, nemocem
- předcházet rizikům předčasného sexuálního života – právní odpovědnost, citová nevyzrálость, antikoncepce, potraty
- posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska

- předcházet rizikům souvisejících s tělesnými a psychickými změnami –porozumění a péče o své tělo - ducha, informace o přirozených vývojových změnách, gynekologie, sexuologie a venerologie
- předcházet rizikům sexuálního zneužívání, týrání a zanedbávání – pedofilie, sexuální vydírání, pornografie
- předkládat témata sexuální výchovy jako přirozenou věc – pohlavní styk, odlišnosti obou pohlaví, homosexualita, úchyly
- podporovat zdravé sebevědomí žáků a citlivě přistupovat k jejich problémům (první vztahy - lásky, růst a změny sekundárních pohlavních znaků)

6.3.2 **Ukazatele úspěchu při prevenci rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění, sexuálního zneužívání a týrání**

- žáci lépe rozumí svým citům a tělesným změnám - nestydí se za ně
- žáci dokáží říci NE a umějí ho i přijmout – asertivní jednání
- žáci dokáží rozlišit pozitiva a negativa sexuálního jednání (fyzická a psychická stránka)
- žáci k sexu zaujímají zodpovědný postoj – znají rizika i pozitiva
- žáci dávají přednost dlouhodobým vztahům postavených na lásce, partnerství a přátelství
- žáci mají kladný postoj k obecně uznávaným hodnotám – rodina, mateřství
- žáci se orientují v problematice sexuální výchovy, vědí na koho se obrátit s potíží, mají zájem o návštěvy odborníků, mají potřebu diskutovat o problematice s učiteli

6.4.1 **Cíle prevence kriminality, delikvence a vandalismu**

- vysvětlit a popsat základní projevy kriminality a delikvence (krádeže, násilí, vandalismus, jízda na černo)
- vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí postižený)
- předkládat a vysvětlovat modelové situace na osobní hranice a vztahovat chování ve vztahu k normalitě a společenské normě
- podporovat a zapojovat se do projektů realizovaných jinými subjekty
- zasvětit žáky do ustanovení Trestního zákoníku, Školního řádu, řádu obecně
- zasadit se o to, aby žáci znali svá práva ve společnosti - dětská práva, chartu práv dítěte, ústavu ČR apod.
- upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
- předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákona a být morální podporou

6.4.2 **Ukazatele úspěchu při prevenci kriminality, delikvence a vandalismu**

- žáci si jsou vědomi následků spáchání přestupku a trestného činu
- žáci znají školní řád a jsou srozuměni s důsledky případného porušení
- žáci respektují, znají základní lidská práva a hodnoty společenského chování
- žáci vědí na koho se obrátit v případě potíží a to nejen na půdě školy
- žáci – škola má nízkou úroveň kriminality, žáci mají důvěru v pedagogický sbor

6.5.1 **Cíle prevence záškoláctví**

- snížit počet zameškaných hodin
- posilovat hodnotu vzdělání
- vypracovat plán v souladu se ŠŘ a pokyny MŠMT na řešení neomluvené školní docházky (od třídního učitele, výchovného poradce, rodiče, sociální ochrana dětí až po policii)

6.5.2 **Ukazatele úspěchu při prevenci záškoláctví**

- počet zameškaných neomluvených hodin je nízký
- žáci jeví zájem o výuku a jiné školní aktivity - cítí potřebu vzdělání
- škola má dobré vztahy s úřady a jinými subjekty
- škola má vypracovaný plán a postupy, jak řešit neomluvenou docházku

6.6.1 **Cíle při prevenci poruch příjmu potravy**

- podporovat zdravý životní styl žáků – životospráva, duševní hygiena, režim dne, stres
- upevňovat kladný vztah ke svému tělu
- seznámit žáky s různými styly života – vrcholový sport, modelky (plastická chirurgie), vegetariánství
- předcházet negativním vlivům medií a reklamy (tisk, TV, PC) – ideál krásy, odtržení od reality, módní trendy atd.
- předcházet vzniku poruch příjmu potravy – anorexie, bulimie, diety, obezita
- upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí – ekologii
- naučit žáky poskytnout první pomoc a orientovat se v integrovaném záchranném systému

6.6.2 **Ukazatele úspěchu při prevenci poruch příjmu potravy**

- žáci mají zájem o zdravý životní styl – účelně využívají svůj volný čas, umějí odpočívat – relaxovat
- žáci dbají o svůj zevnějšek a tělo (aktivně sportují, vyhledávají pohyb)
- žáci znají negativa a pozitiva různých stylů života
- žáci přemýšlí o vlivu medií a reklamy na jejich život a mají potřebu o tom diskutovat
- žáci mají kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí

6.7.1 Cíle prevence virtuálních drog a patologického hráčství

- seznámit žáky se základními pojmy virtuálních drog – TV, PC, Reality show, výherní automaty, sázení
- předcházet zdravotním, sociálním a psychickým poškozením v důsledku přílišného užívání virtuálních drog – znečitlivění, ztráta reality, snížení sebekontroly, násilí, závislost, gambling
- stanovit a posilovat v žácích pravidla pro užívání virtuálních drog
- podporovat počítačové hry, filmy s kladnými stránkami obsahu (postřeh, vědomosti, koordinace pohybů, soustředění)

6.7.2 Ukazatele úspěchu při prevenci virtuálních drog a patologického hráčství

- žáci znají základní pojmy, pozitiva a negativa virtuálních drog
- žáci si jsou vědomi pravidel pro užívání virtuálních drog a znají následky jejich porušování
- žáci nevyhledávají pouze hry s tematikou násilí, zabíjení a dalších kriminálních činů

7. Způsob realizace

7.1 Odpovědnost za plnění preventivních aktivit

Za koordinaci preventivních aktivit školy zodpovídá metodik prevence jmenovaný ředitelkou školy. Připravuje Minimální preventivní program Bolevecké základní školy Plzeň a řídí jeho realizaci. Spolupracuje s třídními i ostatními učiteli a dalšími odborníky a organizacemi

7.2 Spolupráce s rodiči

- neformální setkání rodičů, dětí a učitelů při sportovních a kulturních akcích
- rodiče mají možnost navštěvovat školní sportoviště, jazykové kurzy, kurz keramiky
- rodiče mají možnost po domluvě s učitelem navštívit libovolnou vyučovací hodinu
- rodiče se mohou jako pomocný dozor zúčastnit exkurzí a výletů
- škola pořádá besedu rodičů dětí se zástupci středních škol při výběru vhodného studijního oboru žáků vycházejících ročníků
- rodiče jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování dětí na třídních aktivech a v konzultačních hodinách
- pro rodiče žáků s učitelskými nebo výchovnými problémy umožňujeme konzultace nejen s příslušnými učiteli, ale i s výchovnou poradkyní; je rovněž možné zprostředkovat odbornější vyšetření v pedagogicko psychologické poradně, na sociálním odboru našeho obvodu či ve středisku výchovné péče a v dalších organizacích
- škola také může rodičům půjčit odbornou literaturu

7.3 Nabídka mimoškolních a volnočasových aktivit

- školní družina a její kroužky
- kroužek keramiky
- kroužek pohybových aktivit na 1.stupni
- sportovní kroužky florbalu a volejbalu
- sportovní oddíly házené a volejbalu přímo spolupracující se školou
- půjčování knih a odborné literatury ve školní knihovně
- možnost odpolední práce v počítačové učebně
- sportovní soustředění pro žáky sportovních tříd o prázdninách

7.4 Vzdělávání pedagogů

- školní metodik prevence se zúčastnil 250 hodinového vzdělávání pro dosažení podmínky vyhlášky č.317/2005 sb. k výkonu jevů dle § 9c pro školní metodiky prevence a úspěšně složil závěrečné zkoušky
- dle podmínek školy proběhne i další vzdělávání pedagogů zaměřené na rozpoznávání a řešení situací týkajících se rizikových forem chování
- učitelská knihovna bude pravidelně doplňována tituly s tematikou rizikových forem chování

7.5 Začlenění prevence do vyučování

Za začlenění prevence do vyučování nesou odpovědnost předsedové předmětových komisí.

7.5.1 Prevence užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví - návykové látky a zdraví, odmítání návykových látek a jejich nebezpečnost (druhy - alkohol, tabák, léky, co vše je drogou, tolerované, běžné drogy), čistota a osobní hygiena, naše tělo (důsledky konzumace drog)

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – podporuje vlastní způsob zdravého života, umí odmítnout návykové látky

Český jazyk a literatura – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), drogy a literatura, filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – naše škola – práva a povinnosti žáků, vývoj člověka – dospívání a problémy s ním spojené, volný čas, životospráva a správný životní styl

Výchova ke zdraví – podpora zdraví a její formy – odpovědnost jedince za zdraví, látkový metabolismus a jeho praktické využití, škodlivost návykových látek a jejich zdravotní rizika

Přírodopis – Lidské tělo – biologie člověka (důsledky užívání návykových látek), drogy ve zdravotnictví, botanika (přírodní drogy, původ drog - šlechtění, dostupnost), druhy drog (houby, rostliny, žáby)

Zeměpis – původ a výskyt drog, tradice a kulturní odlišnosti v užívání drog, konflikty v důsledku snahy o osvojení produkce a distribuce drog

Chemie – léčiva a návykové látky, drogy, doping, alkohol, nikotin, omamné látky

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), drogy a literatura, filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Tělesná výchova - zakázané a podpůrné látky (anabolika, steroidy, hormony, drogy, vliv na zdraví)

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Nebezpečí drogové závislosti“ a „Nebezpečí kouření a alkoholismu“

Hudební výchova – umělci a užívání drog, jejich tragické konce

Další činnosti k prevenci užívání návykových látek

- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, P-centrem, Teen Challenge, Policií České republiky
- beseda s odborníky pro I.stupeň
- dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II. stupeň
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- práce trenérů ve sportovních oddílech

7.5.2 Prevence šikany a násilí, diváckého násilí a projevů xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, politického a náboženského extremismu

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – lidé kolem nás - soužití lidí, chování lidí, právo a spravedlnost

Vlastivěda – lidé a čas – současnost a minulost v našem životě, regionální památky; místo kde žijeme – regiony ČR, Evropa a svět

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – vlast – vlastenectví, tradice, jazyk, národy a menšiny; život ve společnosti – člověk jako součást společnosti, společenské skupiny, úloha vzájemné pomoci mezi lidmi, normy slušného chování, morální, právní a náboženské; vývoj člověka – parta, společenské skupiny; morální hodnoty – právo, morálka, etnika a svoboda, všeobecná deklarace lidských práv; člověk a citový život – city, agrese, týrání; občan, společnost, stát – práva a povinnosti občanů ČR; člověk, víra, přesvědčení – náboženství, přesvědčení, fanatismus; stát a právo – právo a společnost, právní řád, nástroje práva

Výchova ke zdraví – bezpečné chování, komunikace s vrstevníky, mezilidské vztahy – respektování sebe sama i druhých

Přírodopis – řeč, myšlení a různé způsoby života lidí – je normální, když někdo žije jinak než my, právo na svobodný život, na své zvyky a tradice, náboženství a řeč; dědičnost a DNA – hledání kořenů potomků bývalých otroků pomocí nejmodernější techniky

Dějepis – zámořské objevy a kolonizace území, revoluce a světové války s jejich politickými, sociálními a kulturními důsledky, otroctví ve starověku, po objevení Ameriky a dnes

Zeměpis – kolonialismus, otrokářství, dekolonizace; staré kultury v různých částech světa (indiánské, středo a jihoafrické, východoasijské, australské); emigrace obyvatelstva; náboženský a politický fanatismus a světový terorismus; respektování rasových, etnických, jazykových, kulturních, náboženských odlišností; projevy rasové nesnášenlivosti – apartheid, rasismus, antisemitismus, nacismus, fašismus

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Tělesná výchova – sledovat sportovce různých národů, vyznání a barev pleti, potírat náznaky šikany a vysmívání v počátcích

Další činnosti k prevenci

- adaptační kurzy 1. a 6. ročníků
- Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II. Stupeň
- beseda s odborníky pro I.stupeň
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- práce trenérů ve sportovních oddílech

7.5.3 Prevence rizikového sexuálního chování a závažná virová onemocnění, sexuální zneužívání a týrání

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví – znalost lidského těla

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – partnerství a rodičovství, základy sexuální výchovy

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – život ve společnosti – morální, náboženské a hygienické normy slušného chování; vývoj člověka – dospívání; člověk a citový život – city a jejich vnější projevy; morální hodnoty – mravné a nemravné, morálka; člověk a rodinný život – význam manželství, práva a povinnosti rodičů a dětí, plánované rodičovství (antikoncepce, ochrana)

Výchova ke zdraví – sexuální výchova – bezpečný sex, pohlavní nemoci a sexuální deviace

Přírodopis – člověk a lidské tělo, anatomie a fyziologie; hormonální a nervové řízení lidského těla; rozmnožování člověka – pohlavní znaky primární a sekundární, pohlavní buňky, pohlavní sty a antikoncepce a ochrana před pohlavními chorobami

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „ Hrozba AIDS “

Další činnosti k prevenci

- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, Policií České republiky
- Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II. Stupeň
- beseda s odborníky pro I.stupeň
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči

7.5.4 Prevence kriminality, delikvence a vandalismu

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – lidé kolem nás – právo a spravedlnost, základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy

Vlastivěda – lidé kolem nás – soužití a chování lidí, vlastnictví, právo a spravedlnost

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – naše škola – práva a povinnosti žáků, význam žákovské samosprávy; majetek a vlastnictví; morální hodnoty – morálka v osobním i veřejném životě; občan, společnost a stát – práva a povinnosti občanů ČR; stát a právo – právo a společnost, právní řád, nástroje práva a právní odpovědnost

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Vandalismus“

Další činnosti k prevenci

- Ajax – chování dětí na ulici, v dopravním prostředí
- adaptační kurzy 1. a 6. ročníků
- Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II. stupeň
- beseda s odborníky pro I.stupeň
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- práce trenérů ve sportovních oddílech

7.5.5 Prevence záškoláctví

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – lidé kolem nás – práva a povinnosti žáků školy

Vlastivěda – lidé kolem nás – chování lidí, právo a spravedlnost

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – naše škola – práva a povinnosti žáků; člověk a rodinný život – práva a povinnosti rodičů a dětí, možnosti řešení konfliktu v rodině; člověk a pracovní život; příprava k volbě povolání – předpoklady ke správnému zvolení povolání, návštěva úřadu práce; stát a právo – právo a společnost a právní řád

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Další činnosti k prevenci

- adaptační kurzy 1. a 6. ročníků
- Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II.stupeň
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- návštěva úřadu práce
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- práce trenérů ve sportovních oddílech

7.5.6 Prevence poruch příjmu potravy

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví – lidské tělo (životní potřeby a projevy, péče o zdraví a zdravá výživa (denní, pitný a pohybový režim, zdravá strava)

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – péče o zdraví a zdravá výživa, lidské tělo

Výtvarná výchova – namaluj „Zdravý oběd“

Český jazyk – sestavení zdravého jídelníčku

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – vývoj člověka – životospráva a správný životní styl

Výchova ke zdraví – podpora zdraví a její formy – odpovědnost jedince za zdraví, látkový metabolismus a jeho praktické využití

Přírodopis – sady a zahrady – význam zdravé stravy, ovoce, zelenina, ryby, biohospodářství; lidské tělo – trávicí soustava, fyziologie a energetické zásobování organismu; průběh lidského života; zdraví a nemoc; biologický základ člověka

Zeměpis – zemědělství, rybolov a lesní hospodářství – význam potravin, jejich nutriční a vitamínové hodnoty, různé způsoby konzumace a přípravy v různých částech světa, zdravý životní styl, význam ekologie a biopotravin

Chemie – přírodní látky – cukry, tuky, bílkoviny, vitamíny a biokatalyzátory, enzymy a hormony

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Tělesná výchova – správná výživa sportovce před zatížením, v době zatížení a po zatížení, dodržování pitného režimu, orientace ve vhodných doplňcích stravy a vitamínových prostředcích; teoretické zvládnutí základů energetického zásobování organismu; zdravotní a morální nevhodnost podpory zakázanými látkami – anabolické steroidy a jiný doping

Výtvarná výchova – návrh plakátů na téma „Zdravá výživa“

Další činnosti k prevenci

- adaptační kurzy 1. a 6. ročníků
- Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II: stupeň
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- práce trenérů ve sportovních oddílech

7.5.7 Prevence virtuálních drog a patologického hráčství

Žáci - 1.stupeň ZŠ (1.- 5.ročník)

Prvouka – člověk a jeho zdraví – lidské tělo (životní potřeby a projevy, péče o zdraví a denní režim)

Přírodověda – člověk a jeho zdraví – péče o zdraví, lidské tělo

Výtvarná výchova – plakát „Drogy ne“

Žáci - 2.stupeň ZŠ (6. - 9.ročník)

Občanská výchova – vývoj člověka – dospívání, osobnost, volný čas a životospráva a správný zdravý životní styl

Český jazyk – četba a rozbor článků s tematikou, slohová cvičení (úvahy), filmová ztvárnění románových předloh a diskuse k nim

Tělesná výchova – jednota ducha a těla, starý antický životní styl, zdůraznit pravidelný fyzický rozvoj prostřednictvím sportu a cvičení

Další činnosti k prevenci

- adaptační kurzy 1. a 6. ročníků
- Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování pro II. Stupeň
- beseda s odborníky pro I.stupeň
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou, Policií České republiky
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- práce trenérů ve sportovních oddílech

8. Manuály řešení přestupků

Jsou součástí Krizových plánů, řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek, s krádežemi a vandalismem v prostředí školy a se šikanou. Tyto Krizové plány jsou přílohou Minimálního preventivního programu Bolevecké základní školy Plzeň

9. Zdroje a literatura

9.1 Literatura

- Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení (MŠMT 2001)

- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 –2012 (MŠMT 2009)
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení
- Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 10 194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví
- Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j.14 423/99-22 k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance
- Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních
- Kolář, M.: Bolest šikanování. Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách, Portál, Praha 2001
- Katalog programů primární prevence pro Plzeň a okolí, Člověk v tísni o.p.s., pobočka Plzeň, město Plzeň 2008
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018, MŠMT, Praha 2013
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, MŠMT č.j.21291/2010-2028
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, MŠMT, č.j. 22294/2013-1
- Plán primární prevence rizikového chování Plzeňského kraje 2013-2016

9.2 **Webové stránky**

- www.msmt.cz
- www.sikana.cz
- www.varianty.cz
- <http://www.ewa.cz/>
- www.odrogach.cz
- <http://www.prevcentrum.cz/>

9.3 **Filmy, dokumenty, rozhlasové a televizní pořady**

- Schindlerův seznam
- Kamarád do deště
- Televizní dokumenty režisérky Třeštílkové

9.4 **Jiné zdroje**

- konzultace s odborníky

10. Přílohy

- 10.1 Krizové plány
- 10.2 Roční plán

10.1

KRIZOVÉ PLÁNY

Řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek, s krádežemi a vandalismem v prostředí školy a se šikanou

**příloha pro
Minimální preventivní program Bolevecké základní školy Plzeň**

náměstí Odboje 18

školní rok 2018/2019

Obsah

10.1.1.	Úvod	21
10.1.2.	Krizový plán související s užíváním tabákových výrobků	21
10.1.3.	Krizový plán související s užíváním alkoholu	22
10.1.4.	Krizový plán související s užíváním omamných a psychotropních látek.	24
10.1.5.	Krizový plán související s krádežemi a vandalismem	27
10.1.6.	Krizový plán související se šikanou	28

10.1.1. Úvod

Pojem návykové látky zahrnuje veškeré látky (m. j. omamné a psychotropní), které jsou schopné ovlivnit psychiku člověka, jeho sociální chování a ovládací nebo rozpoznávací schopnosti. **Patří sem také alkohol nebo tabák.** To, co je považováno za OPL, jedy a prekursory, stanoví ve svých přílohách zákon o návykových látkách. Jsou to látky podléhající zvláštnímu způsobu zacházení.

V České republice není stanovena věková hranice pro užívání návykových látek (OPL, alkoholu i tabákových výrobků). Konzumace návykových látek není považována za protiprávní jednání. Jejich užívání osobami mladšími 18 let je ovšem považováno za nebezpečné chování. Každý nezletilec, který se takového jednání dopouští, má nárok na pomoc orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Navádění k užívání návykových látek, nebo podpora takového chování u osob mladších 18 let jsou zakázány a takové jednání je přestupkem nebo trestným činem. Zakázán je rovněž prodej tabáku a alkoholických nápojů těmto osobám. Užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti není přípustné. Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost k řediteli školy v případě, kdy žáci nebo studenti (dále jen „žáci“) omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

Při řešení problematiky spojené s užíváním návykových látek je třeba spolupracovat s celou řadou institucí. Spolupráce musí být navázána dříve, než nastanou problémy. Je třeba si vybudovat korektní vztahy s obvodním oddělením Policie ČR a znát kontakt na specialistu Policie České republiky na oddělení obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky na obvodním ředitelství, který se zabývá odhalováním a dokumentováním kriminality dětí, závadového chování dětí, trestnou činností páchanou na mládeži a závadovým jednáním a spolupracuje se školami a školskými zařízeními. V rámci vytváření preventivních programů je užitečné být v kontaktu s Preventivně informační skupinou Policie ČR, která je zřízena u obvodního ředitelství policie. Dalšími důležitými kontaktními místy jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí v obcích s rozšířenou působností, pracoviště městské policie, školská poradenská a preventivně výchovná zařízení, regionální nestátní a neziskové organizace apod.

10.1.2. Krizový plán související s užíváním tabákových výrobků

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřízovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.

Vnější prostory školy jsou označeny viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření.

Školním řádem Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace je kouření v prostorách školy zakázáno v článku 7 odst.3.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Pedagogický pracovník postupuje podle školního řádu školy, o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.

V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.

V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

10.1.3. Krizový plán související s užíváním alkoholu

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Školním řádem Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace je užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných zakázáno v článku 7 odst.3.

Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.

Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména

odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.

V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.

Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.

Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno výše. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Postup při nález alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:

- Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
- O nález ihned uvědomí vedení školy.
- Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
- Zpracují stručný záznam o události.

V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:

- Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- O nálezů sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.
- O nálezů vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.
- V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

10.1.4. Krizový plán související s užíváním omamných a psychotropních látek

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek (OPL), a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Školním řádem Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace je užívání, přechovávání nebo distribuce omamných a psychotropních látek v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných zakázáno v článku 7 odst.3.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Postup v krizové situaci

V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.

- Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.

- V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
- V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
- Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.

Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.

V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.

Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález OPL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nálezů ihned uvědomí vedení školy.

Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.

O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

B. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

O nálezů ihned uvědomí vedení školy.

O nálezů sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.

O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.

V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že **některý z žáků má nějakou OPL u sebe**, postupují takto:

Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.

Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.

Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

10.1.5. Krizový plán související s krádežemi a vandalismem

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím

Ve školním řádu Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace v čl.7 odst.4 je uvedeno, že krádeže jsou nepřípustné.

Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Ve školním řádu Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace v čl.6 odst.6 na straně 10. Cenné věci žáci do školy nenosí. Mobilní telefony, náušnice, řetízky, hodinky apod. si žáci ukládají do svých tašek, které uzavřou. Není přípustné, aby tyto věci ležely na volně přístupných místech. Šatna se uzamyká.

I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá do výše 5 000 Kč (§ 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník); pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení.

Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného.

Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.

V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

Ve školním řádu Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace v čl.8 odst.1 - 3 je uvedeno, že každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.

V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.

V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.

V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

6. Krizový plán související se šikanou

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí

pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

1. Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
2. Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
3. Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu. Příklady šikanování jsou uvedeny dále v textu.

Odpovědnost školy

Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§168, 167 trestního zákona). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadržování (§ 166 tr. zákona) či schvalování trestného činu (§165 tr. zákona), v krajním případě i podněcování (§ 164 tr. zákona). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10 tr. zákona) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Prevence šikanování

Základem prevence šikanování a násilí na škole je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli. Škola při efektivní realizaci prevence šikanování usiluje o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- podporuje solidaritu a toleranci,
- podporuje vědomí sounáležitosti
- posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je ve smyslu *Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* č. j. 20 006/2007-51 součástí Minimálního preventivního programu školy.

Ředitel zejména:

Zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Vzdělávání pedagogických pracovníků se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb. Vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu se řídí § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.

Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.

Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.

Zajistí doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování

Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.

Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

Ve školním řádu Bolevecké základní školy, nám.Odboje 18, příspěvkové organizace v čl.7 odst.4 jsou stanovena pravidla chování i sankce za jejich porušení..

Postupy řešení šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování. Jednotlivá stadia jsou blíže popsána dále v textu pod názvem kapitoly Stadia šikanování.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Metody vyšetřování šikanování:

A. Pro vyšetřování **počáteční šikany** (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.

3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Výchovná opatření

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- Snížení známky z chování.
- Převedení do jiné třídy.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

V mimořádných případech se užijí další opatření:

Ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitelka školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování

Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány.

Zejména:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatri a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),

případně s dalšími neziskovými organizacemi specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich obětmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování

- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (1997, 2000). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004). Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PF UP 30.3.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: sborník metod. Praha, IPPP.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.

Časopisy

- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina č.3/2007
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18
- Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Kolář, M. (1998). Soudce Lynch na českých školách? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan; in Sborník „Prevence šikanování ve školách“, Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha.

10.2

Roční plán prevence rizikových forem chování na Bolevecké základní školy Plzeň

příloha pro Minimální preventivní program Bolevecké základní školy Plzeň

náměstí Odboje 18
školní rok 2018/2019

I. pololetí

Nespecifické prostředky :

- plnění Školního vzdělávacího programu Bolevecké základní školy pro všechny ročníky v různých předmětech dle Minimálního preventivního programu Bolevecké základní školy Plzeň
- projekty ze školního vzdělávacího programu multikulturní výchova (Barevný život, Den jazyků, případně jiné)
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- návštěva Pracovního úřadu
- vycházky
- návštěvy kulturních představení
- lyžařský výcvikový kurz
- pobyt ve škole v přírodě
- sportovní kroužky a školní sportovní turnaje
- Školní Molten liga 4+1
- práce trenérů ve sportovních oddílech házené a volejbalu

Specifické prostředky :

- preventivní akce Policie ČR a Městské policie
- interaktivní besedy pro I. i II. stupeň
- adaptační kurz pro 1. a 6.ročníky
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- práce školního metodika prevence s třídními kolektivy v rámci třídnických hodin apod.
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou a dalšími institucemi (P-centrem, Policií České republiky, Městskou policií, Hasičským záchranným sborem České republiky, Úřadem městského obvodu Plzeň 1, případně dalšími státními či certifikovanými odbornými pracovišti)
- vzdělávání pedagogů
- spolupráce s rodiči v rámci specifických prostředků

II.pololetí

Nespecifické prostředky :

- plnění Školního vzdělávacího programu Bolevecké základní školy pro všechny ročníky v různých předmětech dle Minimálního preventivního programu Bolevecké základní školy Plzeň
- projekty ze školního vzdělávacího programu multikulturní výchova (Den jazyků, případně jiné)
- schránka důvěry, školní parlament
- schůzky s rodiči
- kurz „Těšíme se do školy“ pro budoucí žáky 1.tříd
- vycházky
- návštěvy kulturních představení
- pobyt ve škole v přírodě
- školní výlety
- sportovní kroužky a školní sportovní turnaje
- Školní Molten liga 4+1
- Olympijské dny Bolevecké základní školy
- Olympiáda 87. mateřské školy
- práce trenérů ve sportovních oddílech házené a volejbalu

Specifické prostředky :

- dopravní výchova ve spolupráci s Policií ČR
- spolupráce s pedagogicko psychologickou poradnou a dalšími institucemi (P-centrem, Policií České republiky, Hasičským záchranným sborem České republiky, Úřadem městského obvodu Plzeň 1, případně dalšími státními či certifikovanými odbornými pracovišti)
- interaktivní besedy pro I. i II. Stupeň
- práce školního metodika prevence s třídními kolektivy v rámci třídnických hodin apod.
- návštěva soudního přelíčení a beseda s přisedícím soudcem
- návštěva dopravního hřiště – žáci I. stupně
- konzultace s učiteli, třídními učiteli, školním metodikem prevence nebo výchovnou poradkyní
- vzdělávání pedagogů
- spolupráce s rodiči v rámci specifických prostředků